

Kanun Sazı Özelinde: Akademik Lisansüstü Araştırmalara Yönelik Bir Literatür Değerlendirmesi

Specifically Regarding The Kanun Sazı: A Literature Review Focused On Academic Graduate Research

ÖZET

Kanun sazına ilişkin akademik ve pedagojik literatürün genel görünümünü ortaya koymak amacıyla planlanan bu araştırma kapsamında; kanun icrası, kanun eğitimi, kanun icracıları, makaleler, lisansüstü tezler ve bildirilerden oluşan ve ulaşma imkânı bulunan literatür, meta-analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu doğrultuda, alan yazının sistematik ve bütüncül bir biçimde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Kanun alanındaki çalışmaların kapsam ve dağılımını belirlemek amacıyla toplam 130 yazılı kaynak değerlendirilmiş; bu yazılı kaynaklar, yazar dağılımları, çalışmaların tarihsel dağılımı, yayımlandıkları şehirler, yayın türleri, konu başlıkları, enstitü ve ana sanat dalları açısından ele alınmıştır. Ayrıca kullanılmış araştırma türleri, veri toplama ve veri işleme yöntemleri ile kullanılan metodolojik yaklaşımlar da çalışma kapsamında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen bulgular, kanun alanındaki çalışmaların bazı konular üzerinde yoğunlaştığını, bazı konuların ise daha sınırlı olarak ele alındığını göstermektedir. Bu durum, kanun alanındaki akademik üretimin mevcut durumunun ortaya konulması bakımından ayrıca önem taşımaktadır. Böylelikle literatürdeki araştırma yaklaşımları, kullanılan yöntem yaklaşımları, veri toplama süreçleri ve bu araştırmalarda eksik kaldığı düşünülen hususlar meta analizi yardımı ile genel hatları ortaya konmuş ve mevcut literatürün betimsel olarak çerçevesi sunularak alanın genel yapısal görünümü de ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda, elde edilen verilerin alanın mevcut durumunu daha net biçimde değerlendirmeye imkân sağladığı görülmüştür. İlaveten bu araştırma ile ileride gerçekleştirilmesi planlanan araştırmalar için bir başvuru zemini oluşturulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanun, Kanun literatürü, Kanun eğitimi, Meta analizi.

ABSTRACT

As part of this study, which was designed to present an overview of the academic and pedagogical literature on the kanun, the available literature—comprising kanun performance, kanun education, kanun performers, articles, graduate theses, and conference papers—was examined using the meta-analysis method. The aim was to provide a systematic and comprehensive evaluation of the field's literature. To determine the scope and distribution of studies in the field of kanun, a total of 130 written sources were evaluated; these sources were analyzed in terms of author distribution, the historical distribution of studies, cities of publication, publication types, subject headings, institutions, and primary art disciplines. Additionally, the types of research employed, data collection and processing methods, and the methodological approaches used were examined in detail within the scope of this study. The findings indicate that studies in the field of law have focused on certain topics, while others have been addressed to a more limited extent. This situation is particularly significant in terms of revealing the current state of academic production in the field of law. Thus, the research approaches in the literature, the methodological approaches employed, the data collection processes, and the aspects considered lacking in these studies have been outlined in general terms through a meta-analysis. By presenting a descriptive framework of the existing literature, the general structural landscape of the field has also been revealed. In this context, the findings obtained.

Keywords: Kanun, Kanun Literature, Kanun Education. Meta-analysis.

GİRİŞ

Kanun, Türk musikisinin önemli mızraplı sazlarından biri olmasının yanı sıra Türkiye başta olmak üzere Orta Doğu ile çeşitli İslam coğrafyalarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikler tarihsel geçmişe sahip olan bu çalgı, farklı kültürler ve medeniyetler içinde çeşitli biçim ve isimlerle varlığını sürdürmüş ve zamanla hem yapısı hem de icra özellikleri bakımından değişimlere uğramıştır. Kanun kelimesinin kökeni, Yunanca “kural, kaide” anlamına gelen “kanon” sözcüğüne dayanmaktadır (Türk Müziği Tarihi Sergisi, 2022: 62). Kanon teriminin ise “qinin” kökünden geldiği ve “q-n” ya da “k-n” ortak kökü üzerine kurulduğu belirtilmektedir (Stanley, 1985'ten akt. Somakçı, 2000: 15).

Kanunun icadı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Birçok kaynağa göre aslen Türk olan ve 870–950 yılları arasında yaşamış büyük filozof ve musiki bilgini Fârâbî, kanun sazını icat etmiştir. Farabi'nin ortaya koyduğu bu çalgının başlangıçta bugünkü biçiminden farklı olduğu, zaman içinde çeşitli değişimler geçirerek günümüzdeki yapısına ulaştığı ifade edilmektedir (Açın, 1994'ten akt. Köksal, 1995: 2). Bazı kaynaklarda ise kanunun İbn-i Hallegan tarafından icat edilmiş olabileceği ileri sürülse de Hallegan'ın kendi eserinde çalgının Fârâbî tarafından bulunduğunu ifade ettiği görülmektedir (Munzur, 1995: 3). H.G. Farmer ise Farabi'nin Kitab-ı Mûsiki adlı eserinde

Müzeyyen İlkim Duydukoğlu¹

How to Cite This Article

Duydukoğlu, M. İ. (2026). Kanun Sazı Özelinde: Akademik Lisansüstü Araştırmalara Yönelik Bir Literatür Değerlendirmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 11(3), 391-404. (e-ISSN: 2636-7637). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21195888>

Arrival: 07 May 2026

Published: 30 June 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Lisans Öğrencisi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Türk Müziği Bölümü, Eskişehir, Türkiye. ORCID No: 0009-0008-7590-1360

“kanun” adına doğrudan rastlanmadığını, söz konusu çalgının “Ma‘azif” adı altında tarif edildiğini ve çalgının son şeklini Farabi’nin vermiş olabileceğini belirtmektedir (Körükçü, 1998: 114).

Kanunun tarihsel kökeni antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Eski Mısır ve Sümer medeniyetlerinde benzer çalgıların kullanıldığı bilinmekte olup kanun ile çeng çalgılarının aynı kökten geliştiği kabul edilmektedir (Öztuna, 2000: 181) 13. ve 14. yüzyıllarda oldukça yaygın olan kanun çalgısı, Kenzü’t-Tuhaf’ta da tarif edilmiştir. 15. yüzyılda da önemini koruyan bu çalgı, Abdülkâdir Merâgî’nin Câmîü’l-Elhân adlı eserinde üçgen gövdeli, sapsız bir çalgı olarak tanımlanmış; tellerinin genellikle pirinçten olduğu, üçerli gruplar halinde akort edildiği ve bir oktavda sekiz mülâyim ses düzenine sahip olduğu belirtilmiştir (Kostak, 2001: 27). Vural Sözer’e göre kanun Asya’da icat edilmiş ve Türkler tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca klavsenin ilk tipi olarak kabul edilmekte ve ses yapısı bakımından Avusturya Zither’i ile Macar Cymbalum’una benzetilmektedir (Sözer, 1964: 206).

Kanun, XVII. yüzyılda Türk musikisinde kullanılıyor olmasına rağmen daha sonraki dönemlerde revaçtan düşmüş ve Arap coğrafyasında icra edilmeye devam etmiştir. XVIII. yüzyılda İstanbul’da kullanılmadığı, XIX. yüzyılın sonlarına doğru ise Şamlı Ömer Efendi ve öğrencileri sayesinde yeniden Türk musikisi içerisinde önemli bir yer kazandığı bilinmektedir (Öztuna, 2006: 430-431). Kanuni Ömer Efendi’nin açtığı yolu geliştiren Kanuni Hacı Arif Bey (1862–1911), mandalsız kanunu kendine özgü üslûbuyla icra etmiş ve dönemin önemli kanun icracılarından biri olmuştur. Bununla birlikte o dönemde mandallı kanunların da kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır. Kanun’a kimin ilk mandalı taktığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, ilk mandalın Kanuni Ömer Efendi tarafından takıldığı düşünülmektedir (Açın, 1994’ten akt. Köksal, 1995: 4).

Kanunun telleri geçmişte bağırsaktan yapılıırken günümüzde çoğunlukla petrol bazlı teller kullanılmaktadır. Çalgı genellikle 24 perdeli olup üçerli tellerden oluşmakta ve toplamda 72 tele sahiptir. ² Yaklaşık üç buçuk oktavlık bir ses genişliğine sahip olan kanun, Türk musikisinin önemli solo ve eşlik çalgılarından biri olarak kabul edilmektedir (Say, 2005: 233-234).

Yavuz Sultan Selim’in Mısır seferi dönüşünde, çok beğendiği Şah Mekân isimli kanuniyi İstanbul’a getirmesiyle sarayda tanınmış; Kanuni İsak, Ahmetoğlu Şükruallah ve Evliyâ Çelebi tarafından tarif edilmiş, Evliyâ Çelebi ise Ali Şah tarafından icat edildiğini ifade etmiştir. Zamanla rağbeti azalan kanun, II. Mahmud döneminde Şamlı Ömer Efendi tarafından yeniden mûsikiye kazandırılmış ve 20. yüzyılda geliştirilen mandal sistemiyle Türk mûsikisinin vazgeçilmez sazlarından biri hâline gelmiştir (Körükçü ve Beşiroğlu, 1998’den akt. Kostak, 2001: 27–28).

Kanun sazının tarihsel gelişimi ve Türk musikisindeki önemli yeri dikkate alındığında, bu çalgı üzerine gerçekleştirilen akademik çalışmaların sistematik bir biçimde incelenmesi önem arz etmektedir. Nitekim kanun üzerine yapılan çalışmalar; icra teknikleri, eğitim yöntemleri, icracılar, repertuar incelemeleri, makaleler, lisansüstü tezler ve bildiriler gibi farklı alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu araştırma kapsamında literatürde yer alan çalışmalar; eserler, yazarlar, konular, yayın tarihleri ve yerleri, yayın türleri, üniversiteler ve enstitüler, ana sanat dalı, araştırma türleri ile veri toplama ve işleme yöntemleri açısından ele alınmıştır. Ayrıca konu dağılımları ve çalışmanın sınırlamaları incelenerek kanun üzerine gerçekleştirilen araştırmaların; konuya yaklaşım biçimleri, benzerlikleri, ortaklıklar ve farklılıkları ile öne çıkan hususlar ve eksik kaldığı düşünülen noktalar tespit edilmeye çalışılmış, böylelikle alan yazına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

PROBLEM DURUMU

Literatürde kanun sazının hem eğitimi üzerine hem de akademik minvalde yapılmış çalışmalar mevcuttur; ancak bu çalışmaların konu, yazar, yayın türü, yayın tarihleri ve yayımlandıkları yerler, üniversite ve enstitü dağılımları, ana sanat dalları, araştırma türleri, veri toplama ve veri işleme yöntemleri ile metodolojik yaklaşımlar açısından sistematik biçimde değerlendirildiği kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mevcut literatürün karşılaştırma yapılarak taranması ve alandaki eğilimler ile eksik kalan noktaların belirlenmesi önem taşımaktadır.

PROBLEM CÜMLESİ ³

Kanun sazına ilişkin literatürde yer alan çalışmaların konu, yazar, yayın türü, yayın tarihleri ve yayımlandıkları yerler, üniversite ve enstitü dağılımları, ana sanat dalları, araştırma türleri, veri toplama ve veri işleme yöntemleri ile metodolojik yaklaşımlar açısından genel durumu nasıldır? bu çalışmalar hangi alanlarda yoğunlaşmakta ve hangi alanlarda daha sınırlı kalmaktadır?

ALT PROBLEM SORULARI

1- Kanun sazına ilişkin literatürde yer alan çalışmaların tarihsel dağılımı nasıldır?

² Daha fazla veya az sayıda telleri bulunan kanunlar da bulunmaktadır.

³ Bu araştırmanın analiz yöntemi, daha önce ud sazı için yapılmış başka bir makaleden örnek alınarak kanun sazı özelinde yapılmıştır. Ud sazı özelinde yapılmış bu araştırma için bkz. Harmancı, A.B.İ. & Bol, Y. (2021). “Ud Literatürüne Dair Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(44):1569-1592

- 2- Çalışmaların yazar dağılımları nasıldır?
- 3- Çalışmaların yayımlandıkları şehirlere göre dağılımları nasıldır?
- 4- Çalışmaların üniversite, enstitülere ve ana sanat/bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?
- 5- Çalışmaların yayın türleri nelerdir?
- 6- Çalışmaların konu dağılımları nasıldır?
- 7- Akademik çalışmalarda tercih edilen araştırma türleri, kullanılan veri toplama ve veri işleme yöntemleri nelerdir?
- 8- Akademik çalışmalarda kullanılan metodolojik yaklaşımlar nelerdir?

HİPOTEZ

Kanun sazı özelinde yapılmış çalışmalar, belirli konular üzerinde yoğunlaşan mükerrer çalışmalardır.

METODOLOJİ / YÖNTEM

Çalışmada, Google Akademik ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanları taranmış; ulaşılabilen makale, tez, bildiri ve kitaplar tespit edilerek incelenmiştir. Elde edilen bu kaynaklar konularına göre tasnif edilerek değerlendirilmiş ve literatürün mevcut durumu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

EVREN / ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini kanun çalgısına ilişkin yayımlanmış organolojik, biyografik, metodolojik, tarihsel ve eğitsel, nitelikteki yazılı kaynaklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise kanun ile ilgili ulaşılabilen tez, makale, bildiri ve kitap türündeki 130 adet yazılı kaynaktır. İncelenen çalışmalar internet veri tabanlarından temin edilmiştir.⁴

Tablo 1. Örneklem Listesi

1	Ahmet Meter'in kanun taksimlerindeki teknik ve melodik özelliklerin tespiti aracılığıyla ileri icraya yönelik alıştırma önerileri
2	Başlangıç seviyesi kanun eğitimi modeli önermesi
3	Bir Sazın Hikâyesi: Ustalarının Gözünden Kanun Yapımcılığının Dünü Bugünü
4	Bireysel Çalgı Kanun Eğitimi Alan Öğrencilerin Taksim Yapmaya Yönelik Tutumların İncelenmesi
5	Birleşik Kanun: Türk ve Batı organolojisi perspektifinden yeni bir çalgı modeli
6	Cüneyd Kosal'ın kanun taksimlerinin teknik açıdan analizi üzerine bir araştırma
7	Çağdaş çalgı tekniklerinin kemeçe, ud, kanun ve neye uyarlanması
8	Çalgı Eğitiminde Kullanılan Göksel Baktagir'e Ait Sırto ve Longaların Analizi
9	Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan Vecihe Daryal Koleksiyonundaki türkü formunda olan eserlerin incelenmesi
10	Devlet Konservatuarı öğretim elemanlarının kanun eğitim sürecini değerlendirmelerine yönelik mülakat çalışması
11	Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında kanun eğitimi dersinin içerik ve yönteminin öğretim elemanı görüşleri alınarak incelenmesi
12	Erik Satie'nin Gymnopedie No 1 Adlı Eserinin Piyano Tekniği ile Kanun Uyarlaması
13	Erol Deran'ın kanun ile eser icrasının özellikleri
14	Erol Deran'ın kanun soloları albümündeki kanun taksimlerinin makamsal ve icrasal analizi
15	Geleneksel Kanun İcracısı Örneği Olarak Vecihe Daryal ve Hicaz Taksiminin Tahlili
16	Geleneksel Türk Çalgı Müziği Üst Düzey İcracılarının Performans Gelişim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma
17	Geleneksel Türk Müziği Eğitiminde Metod İhtiyacı ve Kanun Metodları Üzerine Bir İnceleme
18	Geleneksel Türk müziği makamlarının kanun sazı ile icrasında kullanılan mandal sayılarının Cinuçen Tanrıkorur'un bestelediği Seyr-i Nâtk ile belirlenmesi
19	Göksel Baktagir kanun etütlerinin mesleki müzik eğitimi kurumlarındaki uygulanma durumu üzerine inceleme
20	Göksel Baktagir'in Bestekâr adlı kitabındaki eserlerin makam, usul, geçki yönünden incelenmesi ve kanun eğitiminde kullanılabilirliğine yönelik bir öneri
21	Göksel Baktagir'in kanun taksimlerinin makamsal analizi
22	Göksel Baktagir'in yapmış olduğu saz semâileri
23	GTSM'de Kanun Sazının Yeri ve Önemi
24	Güzel Sanatlar Liseleri "Çalgı Eğitimi Kanun Öğretim Programı ve Ders Kitabının" Alan Uzmanları ve Kanun Eğitimcileri ile Değerlendirilmesi
25	Güzel sanatlar liseleri 'Çalgı Eğitimi Kanun Öğretim Programının' değerlendirilmesi ve taslak öğretim programı önerisi
26	Güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerindeki kanun öğretimi ders kitaplarının incelenmesi, buna dair uzman görüşleri ve öneri etüt çalışmaları
27	Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Çalgı Eğitimi Kanun ve Çalgı Toplulukları Ders Kitapları Arasındaki Hedef Davranış İlişkisinin İncelenmesi
28	Halil Karaduman Hüzzam, Uşşak ve Zavil Makamı Taksimlerinin Müziksel Analizleri
29	Halk müziği icralarında kanun taksimleri
30	Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi'nin Sabâ Mevlevî Ayinindeki Makam Geçkilerinin İncelenmesi ve Kanun İcrasına Yönelik Etüt Oluşturulması
31	Hasan Ferid Alnar Kanun Konçertosu Birinci Bölümüne Yönelik Teknik Bir Analiz
32	Hasan Ferid Alnar'ın Kanun Konçertosunda Geleneksel Türk Sanat Müziği Unsurları

⁴ İncelenen tezler Ulusal Tez Merkezinde dijital ortama aktarılmış ve müellifleri tarafından görüntülenme izni verilmiş tezler ile sınırlıdır.

33	Hasan Ferid Alnar'dan günümüze kadar bestelenmiş olan kanun konçertolarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi üzerine bir araştırma
34	Hasan Ferit Alnar'ın İcra Üslubunu Belirleyen Süslemeler ve Kanun Eğitime Yansımaları: Acemaşiran ve Suzinak Taksim Örneği
35	Hasan Ferit Alnar'ın Kanun Konçertosu'na Yönelik Stratejik Çalışma Önerileri
36	Hüzzam, sabâ ve uşşak makamlarında perde ve aralık anlayışı; Ankara ili Türk müziği icra kurumlarında görev yapmakta olan kanun sanatçıları örneği
37	Kanun (Tarihçesi-yapımı-mandal sistemi)
38	Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Mızrap Hareketlerine Yönelik Gösterimler (İşaretlemeler) ve Sağ-Sol Elin Bölgesel Konumlanması
39	Kanun çalgısı için geliştirilen faydalı model ve icra şeklinin uzman görüşlerine göre değerlendirilmesi
40	Kanun çalgısı ile icra edilen saz eserlerinde karşılaşılan sorunlara yönelik etüt çalışmaları
41	Kanun çalgısında usta icracıların peşrev formundaki eserlerin icrasında benimsedikleri yaklaşımlar
42	Kanun çalgısının elektronikleşme süreci
43	Kanun Çalgısının Fiziği ve Çalgı Ses Analizinde Bir Yöntem: Kanun örneği
44	Kanun Çalgısının Frekans Cevap Anahtarının Belirlenmesi
45	Kanun çalgısının okul müzik eğitiminde kullanımına yönelik geliştirilen sistematik yaklaşımlar ve etkililik düzeyleri
46	Kanun çalgısının üretim aşamaları ve yapımında kullanılan ahşap malzemenin seçimi
47	Kanun çalmayı otodidakt yöntemle öğrenmiş beş kanuncuların görüş ve yaklaşımları bağlamında XX. yüzyıl kanun sanatına bakış Cüneyd Kosal, Nevzat Sümer, Erol Deran, Hilmi Rit, Nuri Şenneyli
48	Kanun eğitimi ve icrasında duate kullanımlarına yönelik bir alan araştırması
49	Kanun eğitimi müfredatındaki teknik yaklaşımların ve alıştırmaların incelenmesi: Tunus örneği
50	Kanun eğitimi başlangıç düzeyi uygulamalarına ilişkin bir eylem araştırması
51	Kanun eğitiminde kullanılan metot kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi
52	Kanun Eğitiminde Sistemin Hedeflerle Uyumu: Öğretim Elemanı Yaklaşımları ve Karşılaşılan Güçlükler
53	Kanun eğitiminde taksim çalışmalarına yönelik ajilite içeren alıştırmalar ve etütler
54	Kanun eğitiminde teknik çalışma ve süsleme elemanlarını içeren etütler
55	Kanun Eğitiminde Yaşanan Sorunlara Yönelik Akademisyen Görüşlerinin İncelenmesi
56	Kanun Geleneksel Çalgısında Spektral Ses Analizi ve Ses Tablası Optimizasyonu
57	Kanun göğüs tahtasının titreşim analizi
58	Kanun icra tekniklerinin metotlarda kullanımı
59	Kanun icracılığı ve Türk müziği besteciliği yönüyle Hasan Ferid Alnar
60	Kanun İcraçılığında "Çektirme Tekniği" Ve Kullanımına Yönelik Bir Çalışma
61	Kanun icrasında ekol olarak öne çıkan icracıların tavır özelliklerinin mukayeseli analizleri
62	Kanun İcrasında Kullanılan Bazı Süsleme Tekniklerinin Notasyonda Gösterimine ve Öğretimine Yönelik Bir Öneri
63	Kanun İcrasındaki Süsleme Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Tespitler
64	Kanun Kayıt Teknikleri İçin Öneriler
65	Kanun Mandal Sistemi Üzerine Bir İnceleme
66	Kanun metotlarının içerik yönünden değerlendirilmesi
67	Kanun Öğrencilerinin Taksim Yapmaya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi
68	Kanun öğretiminde uzaktan eğitimin uygulanabilirliğinin incelenmesi
69	Kanun Sazı Eğitiminde Metod İhtiyacı ve Türkiye'deki Kanun Metodları Üzerine Bir İnceleme
70	Kanun sazı mızrap tekniğinde sağ ve sol el ayrımı ile ilgili araştırmalar, egzersiz ve melodik etütler
71	Kanun sazı öğretiminde Klasik Türk müziği saz eseri formlarının fonksiyonlarının incelenmesi
72	Kanun Sazı Öğretiminde Kullanılan Belli Başlı Çalış Teknikleri
73	Kanun sazı ve Türk musikisindeki yeri üzerine bir inceleme
74	Kanun sazında belli başlı tekniklerin eğitiminde geleneksel Türk sanat müziğindeki şarkı formundaki eserlerin aranışmalarının kullanılabilirliği
75	Kanun Sazında Bir Okul: Ahmet Yatman; Hüseyini Taksim Örneği
76	Kanun sazında sağ ve sol el için yazılmış teknik geliştirici etütler ve saz eserleri
77	Kanun sazında sürütme ve arpej tekniklerinin incelenmesi ile bu tekniklere yönelik geliştirici etüt ve eser örnekleri
78	Kanun Sazındaki icra Özellikleriyle Ahmet Yatman; Mahur Taksim Analizi
79	Kanun sazındaki icra özellikleriyle üç önemli kanuni 'Vecihe Daryal, Ahmet Yatman, Ferit Alnar
80	Kanun sazının icrası öğretim teknikleri karşılaştırmalı kanun metodu analizleri ve kanun eğitimi etütleri
81	Kanun Sazının O Günü Bugünü
82	Kanun taksimlerine yönelik alıştırmaların kanun eğitiminde kullanılmasına ilişkin bir alan araştırması: Halil Karaduman örneği
83	Kanun virtüözü, besteci ve eğitimci Haçatur Avetisyan (1926-1996) ve kanun çalgısı özelinde Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde (1920-1991) müziğin dönüşümü
84	Kanun'da Ses Tablası Kalınlığının Tımı Üzerine Etkisinin Analizi
85	Kanunda kullanılan ses tablasının akustik özelliklerinin incelenmesi
86	Kanunda Ses Sistemi Sorunları Üzerine Bir Araştırma
87	Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler
88	Kanunî Ahmet Yatman'ın müzikal kimliğini oluşturan biyografik unsurlar üzerine bir inceleme
89	Kanunî Artaki Candan'ın hayatı, mûsikîşinaslığı ve farklı makamlardaki üç taksimlerinin makamsal ve icra analizi
90	Kanunî Hacı Arif Bey ve Kanunî Vecihe Daryal taksimlerinin icra teknik analizleri
91	Kânûnî Hacı Arif Bey'in taksimlerindeki yorum unsurlarının incelenmesi
92	Kanunun enstrümantasyon ve orkestrasyon açısından değerlendirilmesi
93	Kanun'un mandal düzeneğinin Türk mûsikîsi perde anlayışına uyarlanabilirliği
94	Kanun'un, Türk ve Azeri müziklerinde icrasının teknik ve işlevsel yönleriyle karşılaştırılarak incelenmesi

95	Kemençe, Tanbur, Ud, Kanun ve Bağlama Çalgılarının 20. Yüzyılda Geçirdiği Fiziksel Değişimler
96	Konya ilindeki müzik öğretmenleri adaylarının kanun eğitimi süresince kazandıkları teknik davranışların incelenmesi
97	Lisans Düzeyinde Kanun Eğitimi Alan Öğrencilerin, Kanun Dersinin İşlenişine İlişkin Görüş ve Önerileri
98	Lisans eğitimlerinde kanun çalgısını icra edenlerin öğrenme ve eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar
99	Mesleki Müzik Eğitimi Kapsamında Çalgı Derslerindeki Taksim Öğretiminin İncelenmesi
100	Mesleki Müzik Eğitimi Veren Devlet Konservatuvarlarındaki Kanun Eğitiminin İçerik ve Yöntem Bakımından İncelenmesi
101	Mesleki Müzik öğretimi yapan üniversitelerde başlangıç düzeyi için kanun öğretim yöntemine ilişkin sistematik bir yaklaşım
102	Millî Eğitim Bakanlığı Kitap Yazım Komisyonları Tarafından Güzel Sanatlar Liseleri İçin Hazırlanan “Çalgı Eğitimi Kanun” Ders Kitaplarının İncelenmesi
103	Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Bireysel Çalgı Olarak Kanun Kullanımının Gerekliliği ve Müzik Eğitimine Katkıları
104	Müzik öğretmenliği lisans programlarında yer alan bireysel Çalgı dersi kapsamında “Kanun”
105	On Türk Müziği Makamının Seyirlerinde Kullanılan Bazı Çeşnilerdeki Kanun Mandal Değerlerinin Ölçümü
106	Orta Asya ve Osmanlı Müzik Kültüründe Kanun Sazı: Tarihsel ve Teknik Bir Karşılaştırma
107	Osmanlı Sarayında Çalgılar
108	Öğretim Elemanlarının Perspektifi ile Kanun Eğitimi Süreci ve Kapsamı
109	Özel Yetenekli Öğrencilere Kanun Çalgısını Öğretmeye Yönelik Sistematik Yaklaşımlar
110	Özengen müzik eğitimi veren kurumlarda kanun eğitimi sürecinin incelenmesi (Konya ili örneği)
111	Piyano icra tekniğinin kanun çalgısına uyarlanması
112	Sanatçı ve Akademisyen Bağlamında Türkiye’deki Kadın Kanun İcracıları
113	Şevk-U Tarab Kar’daki Makam Geçkilerinin İncelenmesi ve Kanun İcrasına Yönelik Örnek Etüt Oluşturulması
114	Tarih, teknik ve icra özellikleriyle kanun
115	Teksesli Dikte Çalışmalarında Çalgıyı Tanımının Önemi: Keman, Flüt ve Kanun Çalgıları ile Deneysel Bir Karşılaştırma
116	Türk makam müziği ile ilgili kayıt yapım yöntemlerinin istatistik yoluyla değerlendirmesi: Örnek olarak kanun incelemesi
117	Türk makam müziği için 79-sesli düzen ve kuram hazırdaki model ile icra arasındaki örtüşmezliğe yönelik bir çözüm denemesi
118	Türk müzikîsi makam eğitiminde kullanılabilirliği bakımından Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin beste formundaki eserlerinin analizi
119	Türk Müziği Çalgıları
120	Türk Müziği Çalgıları Ud, Tanbur, Kanun, Kemençe, Ney, Kudüm
121	Türk müziğinde Halil Karaduman ve Göksel Baktagır'ın müzik ve kanun sazındaki eğilimleri ve yönelişleri
122	Türk Müziğinde Kanun Eğitimi ve Kanun Metotları Üzerine Bir İnceleme
123	Türkiye'deki güzel sanatlar liseleri çalgı eğitimi kanun dersi öğretim programının uygulanışına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri
124	Türkiye'deki Yazılı Basılmış Kanun Enstrümanı Literatürüne genel Bir Bakış
125	Vecihe Daryal ve Türk Müziğinde Kanun-Vokal Etkileşimi: Eser Üzerinden Analiz
126	Vecihe Daryal'in kanun taksimlerinin tahlili
127	Vokal Performanslarda Kanun Sazının Rolü: Selanik Türküsü
128	XIX. yüzyıldan günümüze kanun sazında üslub
129	Yayınlanmış olan kanun metotlarının incelenmesi ve karşılaştırmalı olarak analizlerinin yapılması
130	Yükseköğretim Kurumlarındaki Türk Müziği Çalgı Eğitime Kanun ve Klasik Kemençe Örneklemleri ile Genel Bir Bakış

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

BULGU VE YORUMLAR

Yazarlar

Tarama sonucu ulaşılan 130 yazılı kaynakta 100 yazar tespit edilmiştir. Yazarların isimleri ve frekansları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. İki'den fazla eseri bulunan yazarlar **bold** karakter ile yazılmıştır.

Tablo 2: Eserlerin Yazarları ve Frekansları

No	Yazarı	f	No	Yazarı	f	No	Yazarı	f
1	Ahmet Uğur Aksungur	1	35	M. Emin Soydaş	1	69	Pınar Somakcı	3
2	Arda Göksu	1	36	İbrahim Alperen Kozak	1	70	Pınar Munzur	1
3	Ayhan Sarı	1	37	Serhat Kılıçarslan	1	71	Ramiz Gökbudak	1
4	Ayşegül Kostak Toksoy	3	38	İrşat Kazazoğlu	2	72	Salih Akbulut	1
5	Bahadır Toprak	1	39	İsmail Sınır	1	73	Sami Akkuş	1
6	Banu Yılmaz	1	40	Kadriye Bozkurt Hepkorucu	1	74	Serap Akgüneş	1
7	Barış Karaelma	1	41	Kenan Savaş	1	75	Serdar Yılmaz	2
8	Cafer Sami Erdoğan	3	42	Kibele Kıvılcım Çiftçi	3	76	Güniz Yılmaz	1
9	Can Karadoğan	1	43	Kibele Kıvılcım Çiftçi, Efe Sırbica	1	77	Serdar Yılmaz, İbrahim Belenli	1
10	C.Karadoğan, Ş. Ş.	1	44	H. D. Ayar, B. Küçükdemirkesen, S. Beşiroğlu	1	78	İlker Yavuzoğlu, Esmâ Gizem Kırmızı	2
11	Cem Ömeroğlu	1	45	Mehmet Ali Yetim	1	79	Serkan Günalçin	2
12	Cenk Akalın	1	46	Mehmet Çelebi	1	80	Serkan Mesut Halili	1
13	Cenk Torun	1	47	Mehmet Zeki Giray	1	81	S. M. Halili, T. Çoğulu	1
14	Deniz Ertürk	1	48	Meral Azizoğlu	1	82	Soner Çini	2
15	Deniz Gökteş	1	49	Metin Dursun	1	83	Soner Çini, Onur Güçlü	1
16	D. Gökteş, K.K. Çiftçi	1	50	Metin Dursun, Yavuz Selim Kaleli	1	84	Suat Toydemir	1
17	Derya Avcı	1	51	Muattar Demet Doğruöz	1	85	Şafak Köksal	1
18	Dilşan Aslan	1	52	Murat Can	2	86	Tolga Volkan Kılıç	1
19	Emre Erdoğan	4	53	Mustafa Demirci	1	87	Tugay Aksoy	2

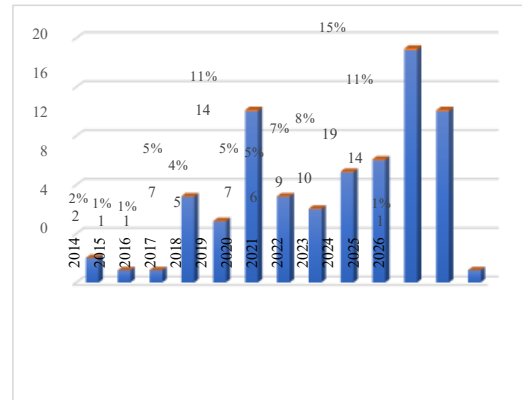
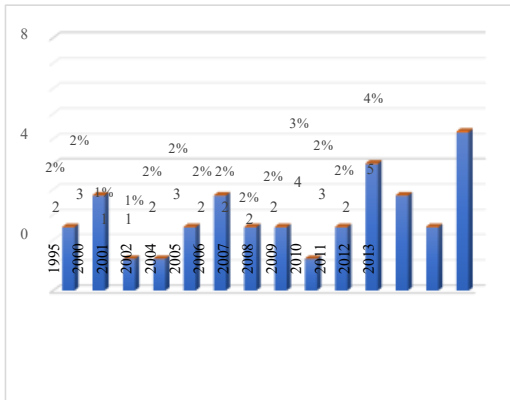
20	Emre Gültekin	1	54	Mustafa Oğuzhan Akkuş	1	88	Tuncay Kardeş	1
21	Erhan Bebek	1	55	Nuray Dönmez Devocioğlu	2	89	Turgay Kerse	1
22	Esra Berkman	2	56	Nurten Çalhan	1	90	Ünal İmik, Tugay Aksoy	1
23	F. Yeşim Altınay	1	57	Nurten Çalhan, Hamit Yokuş	1	91	Volkan Kırımoğlu	1
24	Fatih Vural	1	58	Nurten Çalhan, Mustafa Uslu	1	92	Yekta Özgür Eryiğit	1
25	Gökhan Usal	1	59	Okan Duran	1	93	Yılmaz Kahyaoğlu	7
26	Göksel Baktagir	1	60	Oktay Helvacı	1	94	Yiğit Zengin, Ali Maruf Alaskan	1
27	Güniz Alkaç	2	61	Onur Türkmen	1	95	Yusuf Başer	1
28	S. Yılmaz, İ. Belenli, Z. Kurtaslan	1	62	Orçun Çalkap, Kibele Kıvılcım Çiftçi	1	96	Zahra Gahramanova, Özge Gülbey	1
29	Hakan Elkaya	1	63	Orçun Çalkap	1	97	Zahra Gahramanova	1
30	Hakan Şahin	1	64	Ozan Yarman	1	98	Zamina Babayeveva	1
31	Halil Altınköprü	1	65	Özgür Yakınlar	2	99	Zeki Yıldırım	1
32	Hıdır Safa Tekin	1	66	Özgür Yakınlar, Aynur Elhan Nayir	2	100	Zeliha Özgür	1
33	H. S. Tekin, S. Umuzdaş	2	67	Özkan Özkoç	1	Toplam		130
34	Hüsna Deniz Ayar	1	68	Ömer Faruk Bayrakçı	1			

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tablo 2’de müşterek yapılan çalışmalar da belirtilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre araştırma ile ilgili yayımlanmış eserler büyük ölçüde akademisyenler tarafından kaleme alınmış olup, icracılar ve lisansüstü öğrencilerin de literatüre katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda, Yılmaz Kahyaoğlu (7) en fazla araştırmayı gerçekleştiren yazar olup, onu Emre Erdoğan (4) izlemektedir. Kibele Kıvılcım Çiftçi, Pınar Somakçı, Cafer Sami Erdoğan ve Ayşegül Kostak Toksoy ise 3’er çalışma ile bu yazarları takip etmektedir.

Yayın Tarihleri

Eserlerin yayın tarihlerine göre dağılımı, araştırma kapsamındaki eserlerin belirli yıllarda yoğunlaştığı dönemleri ve zaman içindeki değişimleri grafik aracılığıyla açık biçimde ortaya koymaktadır. İlgili grafik, eser üretimindeki artış ve azalışları göstermektedir.

Şekil 1: Eserlerin Yayın Tarihi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Ulaşılan kaynaklarda eserler 1995–2009 arasında sınırlı sayıda iken, 2010 sonrası kademeli bir artış göstermiştir. 2017’den itibaren yükseliş belirginleşmiş, 2019 ve 2024 yıllarında dikkate değer artışlar yaşanmıştır. 2026 yılında ise henüz 1 çalışma yapılmış olduğu tespit edilmiştir.

Yayın Yerleri

Örnekleme dahilindeki eserlerin yayın yerlerine ilişkin dağılım, Tablo 3’te frekanslarıyla birlikte belirtilmiştir. Tablo, eserlerin hangi şehirlerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 3: Eserlerin Yayın Yeri ve Frekansları

Yayın Yeri	f	%
Afyonkarahisar	3	4%
Ankara	9	12%
Erzurum	3	4%
İstanbul	24	32%
İzmir	3	4%
Kayseri	2	3%

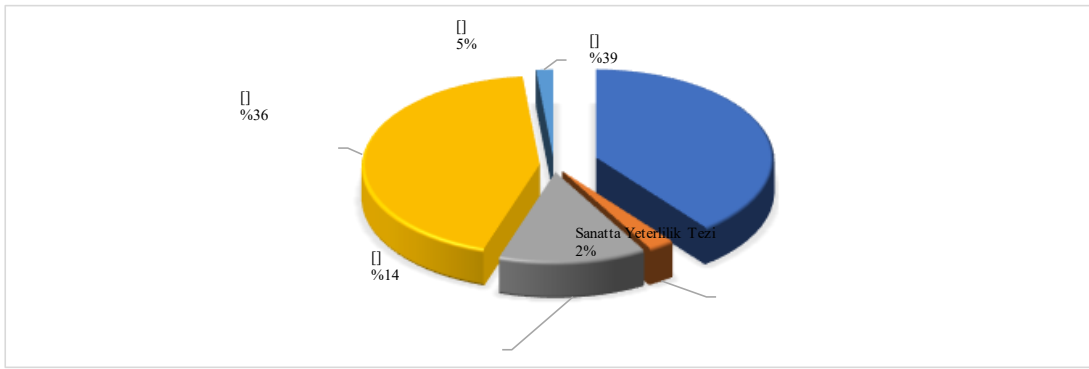
Konya	15	20%
Malatya	4	5%
Niğde	2	3%
Ordu	1	1%
Sakarya	4	5%
Samsun	1	1%
Tokat	1	1%
Van	3	4%

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Eserlerin şehirlere göre dağılımı incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunun İstanbul'da gerçekleştirildiği görülmektedir. İstanbul'u Konya ve Ankara takip etmektedir. Diğer şehirlerde ise çalışmaların oranları daha düşük ve birbirine yakın düzeydedir.

Yayın Türleri ⁵

Aşağıdaki şekilde eserlerin yayın türleri görülmekte olup; makale, yüksek lisans tezi, doktora tezi, sanatta yeterlilik ve bildiri türlerine göre dağılımları incelenmiştir.

Şekil 2: Eserlerin Yayın Türü

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Çalışma türlerine göre dağılım incelendiğinde, en fazla yayın yüksek lisans tezleri olup, bunu makale ve doktora tezleri takip etmektedir; bildiri ve sanatta yeterlilik tezlerinin ise sınırlı olarak yapıldığı tespit edilmiştir.

Üniversitelere göre Dağılımı

Tablo 4, eser üretiminin hangi üniversitelerde yoğunlaştığını ve dağılım yapısını ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Üniversitelere göre Dağılımı ve Frekansları

Üniversite	f	%
Ege	3	4%
Afyon Kocatepe	3	4%
MGÜ	3	4%
Sakarya	4	6%
Van Yüzüncü Yıl	3	4%
Atatürk	3	4%
Yıldız Teknik	3	4%
Gazi	6	8%
İnönü	4	6%
İstanbul Okan	2	3%
Haliç	2	3%
Selçuk	5	7%
Marmara	1	1%
İstanbul Teknik	12	17%
Erciyes	2	3%
Ordu	1	1%
Necmettin Erbakan	10	14%
Gaziosmanpaşa	1	1%

⁵Çalışma kapsamında toplam 130 kaynak kullanılmıştır. Bu kaynakların 2'si kanun sazını organolojik açıdan inceleyen, 1'i kanun eğitim-öğretimine yönelik kitap, 1'i ise teknik analize yönelik kitap bölümü niteliğindeki çalışmalardan oluşmaktadır. Geriye kalan 126 eser ise akademik çalışmalardır. Bu noktadan itibaren yapılmış tüm değerlendirmeler bu 126 eser üzerinden değerlendirilmiştir.

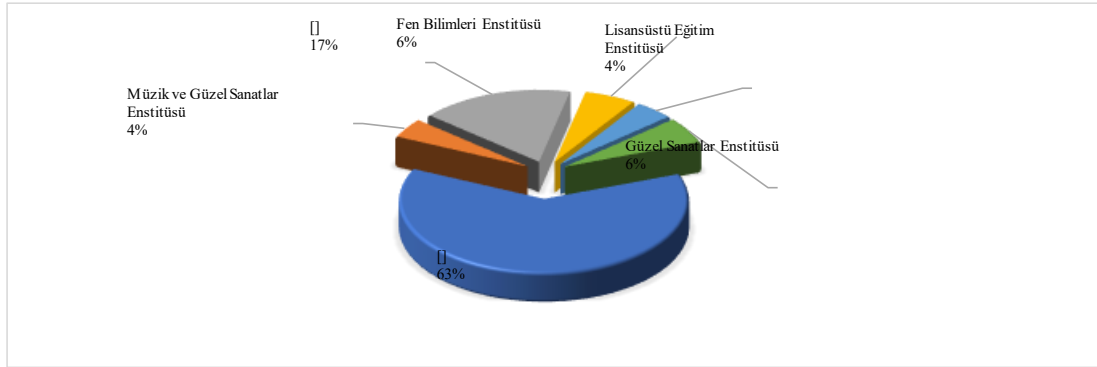
Ondokuzmayıs	1	1%
Niğde	2	3%

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde, çalışmaların farklı üniversitelere dağıldığı, ancak bazı üniversitelerde yoğunlaştığı görülmektedir. En fazla çalışma İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yer almakta olup, bunu Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi takip etmektedir. Orta düzeyde temsil edilen üniversiteler arasında Selçuk Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi yer almaktadır. Diğer üniversitelerde ise çalışma sayısının belirtilen daha düşük sayıda yapıldığı tespit edilmiştir.

Enstitüler

Çalışmaların enstitülere göre dağılımı aşağıdaki şekilde görülmektedir. Bu dağılım, araştırma kapsamında incelenen çalışmaların hangi enstitüler bünyesinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Şekil 3: Enstitülere Göre Dağılım

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Çalışmaların büyük çoğunluğunun Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunu Eğitim Bilimleri Enstitüsü takip etmektedir. Diğer çalışmalar ise Fen Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yapılmıştır. Bu durum, çalışmaların ağırlıklı olarak sosyal bilimler alanında yürütüldüğünü göstermektedir. ⁶

Anabilim / Anasanat Dalları

Aşağıda, tabloda incelenen eserlerin bağlı oldukları ana bilim/sanat dalları yer almaktadır. Eserlerin hangi ana bilim/sanat dallarında yoğunluk gösterdiği tabloda bold karakter ile belirtilmiştir.

Tablo 5: Anabilim / Anasanat Dalları ve Frekansları

Anabilim / Anasanat Dalları	f	%
Müzik	24	34%
Çalgı Eğitimi	3	4%
Müzikoloji	4	6%
Güzel Sanatlar	14	20%
Sanat ve Tasarım	2	3%
Endüstriyel Teknoloji	1	1%
Folklor ve Müzikoloji	1	1%
Türk Müziği	12	17%
Türk Musikisi	1	1%
Türk Sanat Müziği	1	1%
Sahne Sanatları	1	1%
Performans	1	1%
Müzikoloji ve Müzik Teorisi	1	1%
Temel Bilimler	2	3%
Geleneksel Türk Müziği	1	1%
Fizik	1	1%
Belirlenemeyen	1	1%

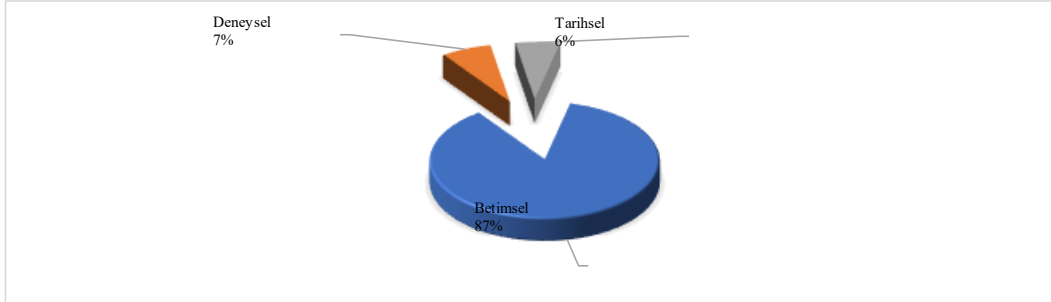
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

⁶ Bazı üniversitelerde Grafik 3'te yer alan farklı enstitüler "Lisansüstü Eğitim Enstitüsü" bünyesinde birleştirilmektedir. Bu sebeple Grafik 3'te yapılan değerlendirme yaklaşımının sonraki dönemlerde yapılacak çalışmalar için mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Tablodaki veriler, kanun alanındaki akademik çalışmaların çoğunlukla Müzik ve Güzel Sanatlar alanlarında yürütüldüğünü göstermektedir. Türk Müziği, Çalgı Eğitimi ve Müzikoloji gibi belirli müzik alanlarında da çalışmalar yer almakta, diğer disiplinlerde ise sayısı sınırlı kalmaktadır.

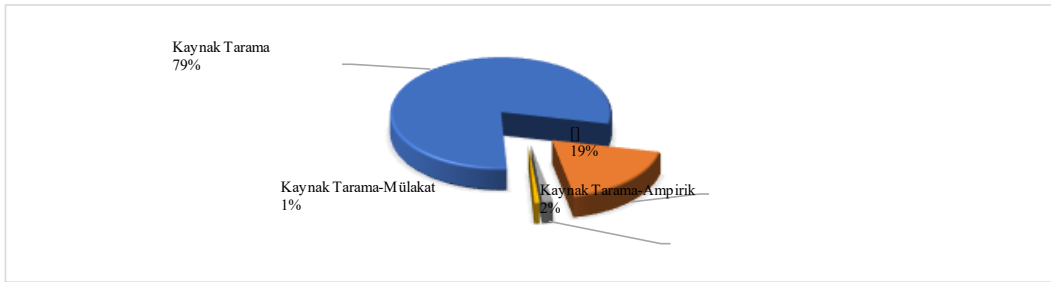
Eserlerin Araştırma Türleri, Veri Toplama ve İşleme Yöntemleri

Grafiklerde, incelenen eserlerin araştırma türleri ile veri toplama ve veri işleme yöntemlerine yer verilmiştir. Böylece çalışmalarda kullanılan yöntemler hakkında genel bir görünüm elde edilmektedir.

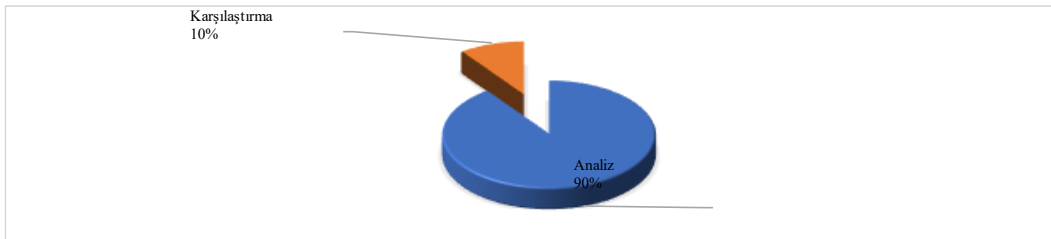
Şekil 4: Araştırma Türü

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 5: Veri Toplama

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 6: Veri İşleme

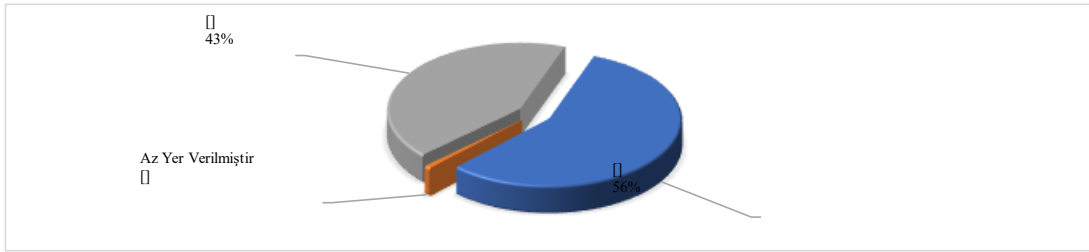
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Araştırmalar çoğunlukla betimsel nitelikte olup, deneysel ve tarihsel çalışmaların sayısı daha azdır. Veri toplamada kaynak tarama yöntemi ağırlıklı kullanılırken, ampirik yöntem sınırlıdır. Veri işlemede ise analiz yönteminin oldukça sık kullanıldığı, karşılaştırma yönteminin ise az kullanıldığı tespit edilmiştir. ⁷

Eserlerde Metodoloji

Şekil 7'de eserlerde metodolojiye yer verilip verilmediği hususu tespit edilmeye çalışılmıştır.

⁷ Birçok çalışmanın yöntem bölümünde karşılaştırma yapılacağı belirtilmiş olsa da ilgili çalışmada herhangi bir karşılaştırma yapılmadığı görülmüştür. Özetle bu husus düşünüldüğünde Grafik 6'da %10 olarak görülen karşılaştırma yönteminin gerçekte daha az olduğu düşünülebilir.

Şekil 7: Eserlerde Metodoloji

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Yapılan inceleme kapsamında 4 kitap çalışması hariç tutulduğunda, toplam 126 akademik çalışma değerlendirmeye alınmıştır.

Eserlerin Konuları

Tablo 6: Eserlerin Konuları ve Frekansları

Konular	f	%
Teknik Geliştirme	8	6%
Etüt	7	6%
Sınıflandırma	1	1%
Organoloji	19	15%
Eğitim	36	29%
Müzik Tarihi	7	6%
Biyografi	5	4%
Teknik İnceleme	5	4%
İcra Analizi	15	12%
Eser İnceleme	4	3%
Metot İnceleme	11	9%
Metod Geliştirme	1	1%
Matematik ve Müzik	1	1%
Fizik ve Fizik Mühendisliği	1	1%
Program Geliştirme	1	1%
Metot İhtiyacı	1	1%
Literatür inceleme	1	1%
Teknik Uyarlama	1	1%
Belirlenemeyen	1	1%

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Literatür taraması sonucunda ulaşılan eserler sınıflandırılarak incelenmiştir. Toplam 126 yayın değerlendirmeye alınmıştır. İncelenen çalışmalar arasında en çok eğitim konulu çalışmalar yer almakta olup, bunu organoloji, icra analizi ve metot inceleme konuları takip etmektedir. Yoğunluk gösteren konular tabloda **bold** karakter ile belirtilmiştir.

Eserlerin Sınırlamaları

İncelenen eserlerin sınırlamaları ve bu sınırlamaların frekans dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Eserlerin Sınırlamaları ve Frekansları

Kanun icrası ve sanatçı odaklı çalışmalar (kanun icracılarının biyografileri, icra teknikleri, taksim analizleri, repertuar ve eser incelemelerini kapsayan çalışmalar)	52	41%
Kanun eğitimine yönelik çalışmalar (kanun öğretim yöntemleri, metotlar, etütler, ders materyalleri, öğretim programları ve eğitim sürecine ilişkin akademik çalışmalar)	39	31%
Kanunun organolojik ve yapısal özelliklerine yönelik çalışmalar (kanun çalgısının tarihsel gelişimi, yapım özellikleri, mandal sistemi, malzeme yapısı ve akustik özelliklerini inceleyen çalışmalar)	27	21%
Kanuna yönelik stüdyo ve uygulama çalışmaları (kanun çalgısının kayıt süreçleri, ses teknolojileri ve uygulama/pratik üretim süreçlerini ele alan çalışmalar)	8	6%

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Bu bölümde, kanun alanına yönelik akademik çalışmaların büyük ölçüde icra ve sanatçı odaklı temalarda yoğunlaştığı %41 görülmektedir. Bu alanı kanun eğitimine ilişkin çalışmalar %31 ve çalgının organolojik ile yapısal özelliklerini ele alan araştırmalar %21 izlemektedir. Stüdyo ve uygulama temelli çalışmalar ise %6 oranıyla literatürde oldukça sınırlı bir yer tutmaktadır.

SONUÇLAR

“Kanun Sazı Özelinde: Akademik Lisansüstü Araştırmalara Yönelik Bir Literatür Değerlendirmesi” adlı çalışmada, ulaşılabilen 126 yazılı kaynak sistematik olarak değerlendirilmiş; yazarlar, tarihsel dağılım, yayımlandıkları şehirler,

yayın türleri ve konu başlıkları açısından incelenmiştir. Ayrıca araştırma türleri, veri toplama ve işleme yöntemleri, metodolojik yaklaşımlar ile ana sanat dalları ve enstitü dağılımları da ele alınmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, alandaki boşluk ve eksiklikler belirlenmeye çalışılmıştır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın birinci alt problemi olan “*Kanun sazına ilişkin literatürde yer alan çalışmaların tarihsel dağılımı nasıldır?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Kanun sazına ilişkin literatürde yer alan çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, incelenen dönem aralığının ilk yıllarında çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, son yıllarda ise belirgin bir artış bulunduğu görülmektedir. Çalışmaların 1995 yılından itibaren başladığı ve 2000’lü yıllar boyunca düşük sayılarda seyrettiği dikkat çekmektedir. Buna karşın 2010’lu yıllardan itibaren çalışmaların sayısında kademeli bir artışın başladığı söylenebilir. 2019 yılında çalışmaların sayısında dikkat çekici bir artış yaşanırken, 2020 ve 2021 yıllarında bu sayının yeniden düştüğü görülmektedir. Bu durumun, Türkiye’de ilk COVID-19 vakasının 2020 yılında görülmesiyle başlayan pandemi süreci ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Pandemi döneminde üniversitelerde eğitim ve araştırma faaliyetlerinin büyük ölçüde çevrim içi ortama taşınması, akademik çalışmaların yürütülmesinde çeşitli aksaklıkların yaşanmasına ve bazı araştırmaların ertelenmesine neden olduğu düşünülmektedir. Bu süreçte araştırmacıların saha çalışmalarını gerçekleştirmekte zorlanması, veri toplama süreçlerinin uzaması ve akademik faaliyetlerin sınırlandırılması gibi etkenlerin, yayın üretiminde geçici bir yavaşlamaya sebep olduğu görülmüştür.

Pandemi sürecinin etkilerinin azalması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin yeniden yüz yüze yürütülmeye başlanmasıyla birlikte kanun sazına yönelik çalışmaların sayısında yeniden artış gözlemlenmiştir. Türkiye’de 2023 yılı itibarıyla pandemi sürecinin etkilerinin büyük ölçüde sona erdiği görülmektedir. Özellikle 2024 yılında çalışmaların sayısının belirgin şekilde artarak en yüksek seviyeye ulaşması, pandemi döneminde ertelenen veya tamamlanamayan araştırmaların sonraki yıllarda yayımlanmış olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, pandemi sürecinin akademik üretim üzerinde kısa süreli bir yavaşlamaya neden olduğunu, ancak normalleşme süreciyle birlikte çalışmaların yeniden hız kazandığını göstermektedir. 1995 sonrası kanun sazı ile ilgili yapılmış çalışmaların artmasını, kanun sazının özellikle 21. Yüzyılda tekrar revaç bulmasına bağlamak da mümkündür. Nitekim tarihsel süreçte 21. Yüzyıl öncesinde birkaçı dışında kanun icracılarının diğer Türk müziği saz icracılarına nispetle oldukça az olduğu bilinmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemi olan “*Çalışmaların yazar dağılımları nasıldır?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Elde edilen veriler, kanun çalgısı üzerine gerçekleştirilen akademik çalışmaların hem bireysel üretim hem de iş birliğine dayalı yazarlık biçimleri şekillendiğini göstermektedir. Tarama sonucunda ulaşılan yazılı kaynakların toplam 100 farklı yazar tarafından kaleme alındığı belirlenmiştir. İncelenen literatürde bazı yazarların birden fazla çalışma ile alana katkı sağladığı görülmektedir. Çalışmanın örnekleme dahilinde incelenen çalışmaların yazar dağılımları incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğunun Müzik Anabilim Dalları, Güzel Sanatlar Anabilim Dalları, Türk Müziği Anabilim Dalları ve Temel Bilimler Anabilim Dalı bünyesinde görev yapan akademisyenler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı çalışmaların lisansüstü eğitim sürecindeki öğrenciler tarafından hazırlanmış tezler olduğu tespit edilmiştir. Yazarların cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkek araştırmacıların kadın araştırmacılara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle 2000–2017 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarda erkek araştırmacıların belirgin bir yoğunluk oluşturduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun oluşmasında bazı faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Kanun çalgısının icra ve öğretim alanında uzun yıllar boyunca erkek icracı ve akademisyenlerin daha yoğun yer alması, akademik üretimin de bu doğrultuda şekillenmesine neden olduğu düşünülmektedir. Özellikle konservatuvar ve müzik bölümleri eğitim-öğretim kadrolarında erkek sanatçı ve akademisyenlerin sayısının daha fazla olması, araştırma ve yayın üretiminin de ağırlıklı olarak erkek araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Toplumsal roller ve sorumlulukların kadınların akademik üretim süreçlerine ayırabileceği zaman ve imkânları sınırlaması da bu dağılım üzerinde etkili olabilecek önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Kadınların aile içi sorumluluklar, bakım yükümlülükleri ve sosyal beklentiler gibi görevlerle daha fazla ilişkilendirilmesi, araştırma yapma, yayın üretme ve akademik etkinliklere katılım süreçlerinde zaman ve enerji açısından kısıtlayıcı bir etki oluşturabilmektedir. Kadın araştırmacıların çalışmalarda daha belirgin şekilde yer alması ise 2017–2018 yılından itibaren artış göstermiştir. Kadın araştırmacı sayısındaki artışın, kadınların müzik eğitimi ve lisansüstü çalışmalara daha fazla yönelmesi, akademik fırsatların ve teşviklerin artması ile müzik icrası ve eğitim alanlarında daha aktif hale gelmeleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kadınların akademiye vakit ayırmak konusunda erkekler kadar ayrıcalıklı olmadıkları hususu bir tespit olmakla birlikte sosyal bakımdan bunun sebepleri çok daha geniş bir araştırmanın konusu olabilecek niteliktedir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın üçüncü alt problemi olan “*Çalışmaların yayımlandıkları şehirlere göre dağılımları nasıldır?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Kanun alanındaki çalışmaların yayımlandıkları şehirlere göre dağılımına bakıldığında, İstanbul (24), Konya (15) ve Ankara (9) gibi büyükşehirlerin öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, söz konusu şehirlerin diğer illere kıyasla daha gelişmiş akademik ve kültürel altyapıya sahip olmaları ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca bu şehirlerde akademik üretimin fazla olmasının sebepleri arasında, nüfus yoğunluğunun fazla olması, gelişmiş yaşam olanaklarının ve diğer şehirlere kıyasla akademik üretimi destekleyen unsurların daha fazla bulunması gibi hususlar sayılabilir. Bunun yanı sıra üniversite ve konservatuvar sayısının fazla olması, akademik kadroların yoğunluğu ve yayınevlerinin merkezlerinin bu şehirlerde bulunması gibi faktörler de kanun alanındaki çalışmaların bu şehirlerde yoğunlaşmasına zemin hazırlamış olduğu görülmektedir. Bu şehirlerde akademik imkânların daha fazla olması nedeniyle kongre, sempozyum ve benzeri bilimsel etkinliklerin daha sık düzenlenmesi, araştırmacılar arasında bilgi paylaşımını artırarak bu alandaki çalışmaların sayısının artmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın dördüncü alt problemi olan “*Çalışmaların üniversite, enstitülere ve ana sanat/bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Üniversitelere göre kanun alanındaki yayın dağılımı incelendiğinde, bazı üniversitelerin diğerlerine kıyasla belirgin şekilde daha fazla yayın ürettiği görülmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi, toplam yayınların %17’sine karşılık 12 yayın ile en yüksek paya sahiptir. Bunu 10 yayımla %14 Necmettin Erbakan Üniversitesi, 6 yayımla %8 Gazi Üniversitesi ve 5 yayımla %7 Selçuk Üniversitesi izlemektedir. Diğer üniversitelerin yayın sayıları ise genellikle 1 ila 4 arasında değişmekte ve toplam içindeki payları oldukça düşüktür. Yayın sayısının yüksek olduğu üniversitelerde görev yapan akademik kadroların yoğunluğu, lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) programlarının aktif şekilde yürütülmesi ve alanında uzman akademisyen sayısının fazla olması ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanı sıra araştırma faaliyetlerinin desteklenmesi ve akademik iş birliği ortamının güçlü olması da bu üniversitelerdeki yayın sayısının artmasına katkı sağlamış olabilir. Deneyimli akademik kadroların öğrencileri doğru şekilde yönlendirmesi de kanun alanındaki çalışmaların artmasına katkı sağlayan unsurlar arasında değerlendirilebilir.

İncelenen çalışmaların enstitülere göre dağılımı, alanın ağırlıklı olarak sosyal bilimler odaklı olduğunu göstermektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsü, %63 yayın ile açık ara öne çıkmaktadır. Bunu %17 yayımla Eğitim Bilimleri Enstitüsü takip ederken, diğer enstitüler daha sınırlı sayıda çalışmaya sahiptir. Sosyal Bilimler Enstitüsü’ndeki yoğunluğun, müzik alanının kültürel ve sosyal niteliği nedeniyle lisansüstü çalışmaların bu enstitü bünyesinde yürütülmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte Eğitim Bilimleri alanında yapılan akademik çalışmaların nispeten az sayıda olmasından hareketle kanun sazının eğitim-öğretimine yönelik sahada henüz yeterince araştırma yapılmamış olduğu görülmektedir. Bu husus da kanun sazına yönelik yapılması planlanacak çalışmalar için sahada bir boşluğa işaret etmektedir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın beşinci alt problemi olan “*Çalışmaların yayın türleri nelerdir?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Toplam 130 yayın içerisinde yer alan 4 kitap hariç tutulduğunda, kalan 126 çalışmanın %39’u yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Bunu %36 oran ile makaleler takip etmektedir. Makale ve tez oranlarının birbirine yakın olması, yüksek lisans tezlerinin önemli bir kısmının makale olarak yayımlanmasından da kaynaklanmaktadır. Makale değerlendirmesinde lisansüstü çalışmalardan üretilmemiş özgün çalışmalarda bulunmaktadır. Bunun sebebi olarak makalelerin tezlere göre daha az emek gerektiren ve üretim sürecinin tezlere oranla daha hızlı olmasına bağlamak mümkündür. Buna mukabil kapsam ve derinlik açısından daha zorlu çalışmalar olan doktora tezlerinin oranı ise %14’tür. Bildirilerin oranı ise %5’tir. Kanun sazına yönelik doktora seviyesinde çalışmaların oldukça az olduğu buna karşılık spesifik konularda makale ve yüksek lisans tezlerinin sayıca fazla olduğu görülmektedir. Doktora seviyesindeki çalışmalarda kanun sazi özelinde çalışmalar planlanmasının ve akademik lisansüstü tez danışmanlarının bu hususta lisansüstü öğrencileri araştırma yapmaya teşvik etmesinin ilgili sahaya oldukça katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Altıncı Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın altıncı alt problemi olan “*Çalışmaların konu dağılımları nasıldır?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Çalışmaların konu dağılımları incelendiğinde, en fazla çalışma Eğitim alanında yer almakta olup %29’luk bir oranı oluşturmaktadır. Bunu organoloji %15 ve icra analizi %12 konu başlıkları takip etmektedir. Diğer konu başlıkları ise

daha düşük oranlarda dağılım göstermektedir. Eğitim konusunun fazla olması, eğitimcilerin derslerde ve icra sürecinde öğrencilere aktarım yaparken karşılaştıkları sorunları çözme isteğiyle ilişkili olabilir. Ayrıca kanun öğretimine yönelik kaynakların yetersiz görülmesi ya da daha anlaşılır ve kolay uygulanabilir yöntemler geliştirme ihtiyacının da bu alanda daha fazla çalışma yapılmasına katkı sağladığı düşünülebilir. İncelemeler sonucunda, kanun çalışmalarının büyük ölçüde eğitim materyali ihtiyacından kaynaklanan sebeplerle yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Eğitim alanında yapılan çalışmaların %29 seviyesinde kalmasından hareketle, ilgili sahanın bu tür çalışmalara da oldukça ihtiyacı olduğu düşünülmektedir.

Yedinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın yedinci alt problemi olan “*Akademik çalışmalarda tercih edilen araştırma türleri, kullanılan veri toplama ve veri işleme yöntemleri nelerdir?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda ulaşılan 126 akademik çalışmanın araştırma türleri, veri toplama ve işleme yöntemleri değerlendirildiğinde; çalışmaların büyük çoğunluğunun betimsel yöntem %87 ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Veri toplama sürecinde ağırlıklı olarak kaynak tarama yönteminin %79 tercih edildiği, veri işleme aşamasında ise en çok analiz yönteminin %90 kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bulgular alan yazındaki çalışmaların daha çok mevcut bilgiyi inceleme ve yorumlama odaklı olduğunu göstermektedir. Betimsel çalışmalar bir müdahale olmaksızın durumun “ne” olduğunun tespit edildiği çalışmalardır. Örneklem dahilindeki betimsel çalışmalarda analiz yöntemini kullanan çalışma sayısının oldukça az olduğu, bununla beraber, çalışma betimsel bir nitelikte olsa bile betimsel çalışmalarda tarihsel yöntemle fazlaca başvurulduğu için betimsel bir çalışma olmaktan uzaklaşmış bir gözlemlenmiştir. Bu bakımdan örnekleme bulunan çalışmaların beraberce ve büyük ölçüde betimsel ve tarihsel yöntemin kullanıldığı çalışmalar olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Grafik 4 incelendiğinde deneysel çalışmaların oldukça az olduğu (%7) ve ilgili sahanın deneysel çalışmalara oldukça fazla ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.

Sekizinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın sekizinci alt problemi olan “*Akademik çalışmalarda kullanılan metodolojik yaklaşımlar nelerdir?*” sorusuna yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Bir akademik çalışmanın kıymetini ve bilimsel yargılarının doğruluğunu belirleyen temel hususun “Metodoloji” olduğu bilinmektedir. Ancak çalışmaların bazılarında bu türden bir bahis bile bulunmadığı görülmüştür. Yapılan inceleme sonucunda, çalışmaların %56’sında metodolojiye yer verildiği, %43’ünde yer verilmediği, %1’inde ise az yer verildiği görülmüştür. Bu bulgular, ilgili çalışmaların en az yarısının metodoloji kısımlarına yeterince önem verilmeden tasarlandığı hususunda önemli bir ipucu vermektedir. İlave bazı çalışmalar içinde metodoloji başlığı bulunuyor olsa bile, bu kısımda izah edilen metodolojik yaklaşıma araştırma içinde yer verilmediği durumlar da tespit edilmiştir.

HİPOTEZE İLİŞKİN SONUÇ

Elde edilen bulgular doğrultusunda; kanun sazi özelinde gerçekleştirilmiş çalışmaların yaklaşık yarısının belirli konu başlıkları etrafında yoğunlaşan benzer içeriklerle tasarlanmış mükerrer çalışmalar olduğu, dolayısıyla “*Kanun sazi özelinde yapılmış çalışmalar, belirli konular üzerinde yoğunlaşan mükerrer çalışmalardır.*” hipotezinin “*Kısmen doğru*” olduğu sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Kanun sazi ile ilgili literatür taraması sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda, alanda yapılacak belirli türden çalışmalara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda; çalışmaların metodolojiye yer verilen, konu çeşitliliğini artıracak şekilde genişletilmesi, çalgının tarihsel süreç içerisindeki icra anlayışındaki dönüşümlerle birlikte ele alınması ve biyografi, teknik inceleme ve eser inceleme gibi daha az çalışılmış alanlara da yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, çalışmaların gereksiz mükerrer bilgilerden arındırılmış ve daha sistematik bir yapıda yürütülmesi; veri toplama süreçlerinde yalnızca kaynak taramasına dayalı yaklaşımlarla sınırlı kalınmaması, gözleme ve ampirik uygulamalara yer verilmesi, araştırma türlerinde betimsel ve tarihsel çalışmaların yanı sıra deneysel çalışmalara da ağırlık verilmesi ve veri işleme süreçlerinde karşılaştırmalı değerlendirmelerin yapıldığı araştırmaların artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Harmancı, A.B.İ. & Bol, Y. (2021). “Ud Literatürüne Dair Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(44):1569-1592.

Körükçü, Ç. (1998). Türk Sanat Müziği, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaa A.Ş., İstanbul.

Kostak, A. (2001). Kanunun enstrümantasyon ve orkestrasyon açısından değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Köksal, Ş. (1995). Kanun Tarihçesi- Yapımı- Mandal Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Munzur, P. (1995). Tarih, teknik ve icra özellikleriyle kanun, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öztuna, Y. (2000). Türk musikisi kavram ve terimleri ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, s. 181, Ankara.
- Öztuna, Y. (2006). Türk musikisi akademik: Klasik Türk sanat musikisinin ansiklopedik sözlüğü (Cilt 1), Orient Yayınları, s. 430-431, Ankara.
- Say, A. (2005). Müzik Ansiklopedisi (Cilt 2), Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s. 233-234, Ankara.
- Sözer, V. (1964). Müzik ve müzisyenler ansiklopedisi, Tan Gazetesi ve Matbaası, s. 206, İstanbul.
- Somakçı, P. (2000). Mesleki müzik öğretimi yapan üniversitelerde başlangıç düzeyi için kanun öğretim yöntemine ilişkin sistematik bir yaklaşım, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. (2022). Türk Müziği Tarihi Sergisi, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, s. 62, Ankara.